

Περί της χιλιετηρίδας του θανάτου του αυτοκράτορος Βασιλείου Β΄ (976-1025)

/ Γνώμες

• Γράφει ο Βασίλειος Μπρέντας, Θεολόγος

Στις 15 Δεκεμβρίου του 2025 συμπληρώνονται 1.000 έτη από τον θάνατο του βυζαντινού αυτοκράτορα Βασιλείου Β΄ (976–1025). Ο Βασίλειος Β΄ αποτέλεσε το απόγειο της ακμής της Ρωμιοσύνης κατά τον Μεσαίωνα. Για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος αντιμετώπισε νικηφόρα ποικίλες προκλήσεις καθ' όλη τη διάρκεια της βασιλείας του. Εφάρμοσε μια κοσμική και εκκλησιαστική πολιτική που οδήγησε την αυτοκρατορία στην κορύφωση της ακμής της. Τιμώντας το έργο και την προσφορά του Βασιλείου Β΄ στη Ρωμιοσύνη και στον Χριστιανισμό, αξίζει να γίνει μνεία στο σπουδαίο έργο του.

Η πολιτική και στρατιωτική του αντίληψη, σε συνδυασμό με την ευσέβεια και την πνευματικότητά του, επέφεραν μια γενική αναγέννηση σε ένα κράτος που πέρασε από τη συνεχή άμυνα στην αντεπίθεση. Ευθύς εξ αρχής αντιμετώπισε τον στασιαστή Βάρδα Σκληρό, τον οποίο νίκησε το 979 μ.Χ. Μία δεκαετία αργότερα κατόρθωσε τη δεύτερη και σημαντικότερη νίκη κατά της αριστοκρατίας, εναντίον του Βάρδα Φωκά, το 989 μ.Χ. Ο αυτοκράτορας επιδόθηκε στην αναδιάρθρωση και

επέκταση του κράτους και του Χριστιανισμού. Κατά τη διάρκεια της στάσης του Φωκά πέτυχε τον εκχριστιανισμό των Ρως, επεκτείνοντας τη χριστιανική πίστη και τη βυζαντινή επιρροή σε ολόκληρη την Ανατολική Ευρώπη. Παράλληλα, σύναψε συμμαχία με τους Ρως, αποκτώντας μια νέα στρατιωτική δύναμη, τη Βαράγγειο Φρουρά.

Στη συνέχεια σταθεροποίησε τη βυζαντινή επικυριαρχία στη Συρία με τρεις εκστρατείες κατά των Αράβων και των τοπικών εμίριδων. Το μεγαλύτερο πολιτικό και στρατιωτικό επίτευγμα του Βασιλείου υπήρξε η κατάκτηση και ενσωμάτωση της Βουλγαρίας στην αυτοκρατορία. Το 997 μ.Χ. ο στρατηγός Νικηφόρος Ουρανός νίκησε τους Βουλγάρους στη μάχη του ποταμού Σπερχειού. Για τις επόμενες δύο δεκαετίες ο Βασίλειος πραγματοποίησε αλληπάλληλες εκστρατείες με στόχο την πλήρη κατάληψη της Βουλγαρίας. Το 1014 μ.Χ. νίκησε τον κύριο βουλγαρικό στρατό στην περιοχή του Κλειδίου, ενώ τέσσερα χρόνια αργότερα ολοκληρώθηκε η πλήρης κατάκτηση των Βαλκανίων με την υποταγή των Βουλγάρων και την υποτέλεια των Σέρβων και των Κροατών.

Παρά το προχωρημένο της ηλικίας του, ο Βασίλειος ενσωμάτωσε στη Ρωμανία το αρμενικό κράτος του Βασπουρακάν και νίκησε τους Γεωργιανούς, υποχρεώνοντάς τους σε υποτέλεια. Παράλληλα, απέκρουσε γερμανική εισβολή στη Νότια Ιταλία, επικυρώνοντας τη βυζαντινή κυριαρχία στην περιοχή. Το 1025, χρονιά του θανάτου του, ο Βασίλειος Β΄ άφησε μια αυτοκρατορία που εκτεινόταν από τη Νότια Ιταλία έως τον Καύκασο και από τον Δούναβη έως τον Λίβανο. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη έκταση της αυτοκρατορίας μετά την εποχή του Ηρακλείου και για την τελευταία περίοδο μεγάλης ακμής του Βυζαντίου, το οποίο στη συνέχεια εισήλθε σε φάση αστάθειας και σταδιακής παρακμής.

Πέρα από τα στρατιωτικά επιτεύγματα, ο αυτοκράτορας διέπρεψε και στον οικονομικό τομέα. Εισήγαγε νέους νόμους με την περίφημη Νεαρά του 996 μ.Χ., περιορίζοντας τον πλούτο των δυνατών και της Εκκλησίας, με σκοπό τη στήριξη των αδυνάτων. Δεν περιορίστηκε όμως σε αυτό· λίγα χρόνια αργότερα, διαπιστώνοντας τη δύσκολη οικονομική θέση των φτωχών, εισήγαγε τον φόρο του Αλληλεγγύου, μια φορολογική διάταξη που υποχρέωνε τους πλούσιους και την Εκκλησία να καταβάλλουν τους φόρους των φτωχών. Παρά τις έντονες αντιδράσεις της Εκκλησίας και ιδίως του Οικουμενικού Πατριάρχη Σέργιου, ο αυτοκράτορας δεν ανακάλεσε την απόφασή του.

Ο Βασίλειος Β΄, ωστόσο, δεν υπήρξε σημαντικός μόνο για τα πολιτικά και στρατιωτικά του επιτεύγματα, αλλά και για το σε μεγάλο βαθμό αδημοσίευτο εκκλησιαστικό του έργο. Η εκκλησιαστική του πολιτική και η πνευματική παρακαταθήκη που άφησε αποτελούν μέχρι σήμερα σημείο αναφοράς για την

εξέλιξη της Ορθοδοξίας. Η πολιτική του αποσκοπούσε κυρίως στον περιορισμό της υλικής δύναμης της Εκκλησίας και στην καταπολέμηση του πλουτισμού και της διαφθοράς. Επιδίωκε μια Εκκλησία αφοσιωμένη αποκλειστικά στα πνευματικά της καθήκοντα· γι' αυτό και ασχολήθηκε συστηματικά με τη διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας και την πνευματική ενίσχυση των μοναστηριών μέσω νόμων και οικονομικών μέτρων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έδειξε για τον μοναχισμό και κυρίως για το Άγιο Όρος, το οποίο ευεργέτησε σημαντικά. Σχεδόν όλες οι σημερινές μονές ανάγουν την ίδρυσή τους στην εποχή του Βασιλείου Β΄, γεγονός που αποδεικνύει έμπρακτα ότι δεν υπήρξε μόνο ικανός στρατηγός, αλλά και ευσεβής και πιστός ηγέτης. Παράλληλα, εφάρμοσε μια επιτυχημένη εξωτερική εκκλησιαστική πολιτική, με κορυφαία επιτεύγματα τον εκχριστιανισμό των Ρως και τον συμβιβασμό με την παπική έδρα στη Ρώμη.

Τέλος, ανέδειξε τις διοικητικές του ικανότητες με την ίδρυση της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας. Κατήργησε το Πατριαρχείο Βουλγαρίας και υποβίβασε τη βουλγαρική εκκλησία σε αρχιεπισκοπή, εξαρτώμενη άμεσα από τον αυτοκράτορα, αλλά ανεξάρτητη από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Σε αντίθεση με τον προκάτοχό του Ιωάννη Τσιμισκή, του οποίου η πολιτική προκάλεσε συγκρούσεις, ο Βασίλειος ενήργησε με σύνεση και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Με τον τρόπο αυτό ικανοποίησε τους Βουλγάρους, οι οποίοι δεν επιθυμούσαν να αισθάνονται καταπιεσμένοι από την κεντρική εξουσία. Ενίσχυσε τη νέα αρχιεπισκοπή με τρία σιγίλλια (1019-1021), παραχωρώντας σημαντικά προνόμια, και όρισε ως πρώτο αρχιεπίσκοπο έναν Βούλγαρο ιερέα, τον Ιωάννη.

Αν και έχει καταγραφεί από αρκετούς ιστορικούς ως ένας σκληρός αυτοκράτορας, ο Βασίλειος σε όλη του την ζωή έδρασε με σεβασμό προς την εκκλησία και τους υπηκόους του χρησιμοποιώντας συνεχώς την διπλωματία για να επιφέρει σταθερότητα στο κράτος. Γι αυτό τον λόγο η τόσο σημαντική και διαχρονική πολιτική του (κοσμική και εκκλησιαστική) αξίζει να αναφέρεται χίλια χρόνια μετά τον θάνατό του με στόχο την κατανόηση του παρόντος και την εκτίμηση του παρελθόντος.

Πηγή: Pemptousia.gr